

Hoe overleef ik de winter?

Lesbrief onderbouw

Les 1: introductie

Manieren om de winter te overleven

Wat ga je doen?

Start met een kort kringgesprek om de voorkennis van leerlingen over de winter te activeren. Bekijk en bespreek dan samen de praatplaat op het digibord. Tot slot ga je met de klas naar buiten om bewijs te vinden dat het winter is.

Aan de slag!

Stap 1: Start het kringgesprek met de vraag waar de kinderen aan denken bij de winter.

Mogelijke hulpvragen zijn:

- Waar denk je aan bij winter.
- Wat vind je leuk aan de winter?
- Ligt er altijd sneeuw of ijs in de winter?
- Kun je in de winter ook dieren in de natuur tegenkomen?

Stap 2: Presenteer de praatplaat op het digibord en bespreek de plaat met de klas. Mogelijke hulpvragen bij de praatplaat zijn:

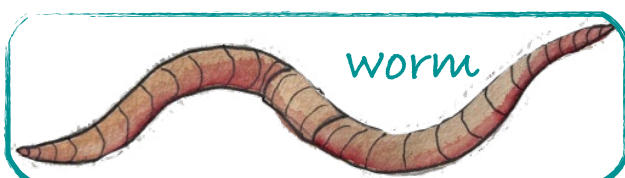
- Welk seizoen is het op het schoolplein?
- Hoe kun je zien dat het winter is? Antwoorden zijn o.a. kale boom, dieren in een holletje, kinderen hebben een muts op en een warme jas aan.

Idee: Leerlingen die iets vinden wat past bij de winter zetten een rondje op het bord of op de geprinte praatplaat.

Vertel over dieren en hun winterslaap:

De boom is kaal in de winter. De boom houdt een soort winterslaap. Vertel dat sommige dieren ook een winterslaap houden. Vlak voor de winter begint, zoeken ze een schuilplek op waar ze de hele winter rustig kunnen slapen. Ze merken niets van de kou. Hun hart gaat langzamer kloppen, en hun bloed gaat langzamer stromen. Ze koelen af, ze gebruiken bijna geen energie, en ze halen maar heel langzaam adem. Als ze slapen hoeven ze niets te eten. Pas in de lente als het buiten weer warm wordt worden ze weer wakker en komen ze weer tevoorschijn.

Materialen:

- Praatplaat op digibord
- Praatplaat voor iedere leerling printen
- Kaarten bij praatplaat geprint

Zoek samen met de leerlingen de dieren op de praatplaat die een winterslaap houden. Laat ze de kaartjes op de geprinte praatplaat leggen of omcirkel ze op het digibord.

Antwoorden zijn:

- Het zevenstippelig lieveheersbeestje kruipt met zijn soortgenoten als een bal bij elkaar
- De slak trekt zich terug in zijn slakkenhuisje en doet de deur dicht
- De wormen kruipen dieper in de bodem, zodat ze niet kunnen bevriezen en gaan slapen
- De egel kruipt weg in een holletje tussen takken en bladeren
- Mieren houden een winterslaap in hun nest onder de grond
- De eekhoorn houdt geen winterslaap, maar een winterrust. Af en toe gaat de eekhoorn op zoek naar eikels die hij van tevoren verstopt heeft

Vertel dat sommige dieren actief blijven in de winter, ze gaan gewoon door alsof er geen winter is. Ze moeten eten zoeken en schuilen als het regent.

Zoek de dieren op de praatplaat die actief blijven. Leg de kaartjes op de geprinte praatplaat of omcirkel ze op het digibord.

Antwoorden zijn:

- De mus blijft actief. Mussen kruipen bij elkaar in een dichte, groen heg of klimop.
- De pissebed en duizendpoot schuilen onder vochtige bladeren of hout en blijven door eten.
- De koolmees schuilt in een nestkastje en eet graag pinda's.
- De gaai heeft voor de winter eikels in de grond gestopt als voorraad voor de winter.
- Laat de leerlingen nog eens goed naar de praatplaat kijken. Hierna gaan we buiten op zoek naar dingen die je ook op deze praatplaat kon zien.

Stap 3: Laat de leerlingen buiten op zoek gaan naar bewijsmaterialen van de winter: Hoe kun je op het schoolplein zien dat het winter is?

- Bezoek een boom op het schoolplein of dichtbij het schoolplein. Bekijk deze goed. Is de boom kaal? Liggen er ook bruine bladeren onder? Hoe ziet de schors eruit? En hoe zien de takken eruit? Zien jullie de knopjes waar de nieuwe bladeren voor volgend jaar in verpakt zitten?
- Kunnen de leerlingen de dieren vinden die op de praatplaat staan?

Extra

Een vingerliedje voor de kring

Tien zevenstippelig lieveheersbeestjes in de kou

Tien lieveheersbeestjes (10 vingers omhoogsteken)

Met 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 stippen op hun rug (tel mee met de vingers),
buiten in de kou (met je handen bibberen).

Ze kruipen bij elkaar in een hol (hand hol maken),
als een bolletje onder de grond (met beide handen een bol maken).

De ene heet Lieve (ene duim schudden),

de andere heet Engel (andere duim schudden).

Lekker slapen Lieve (ene duim in de bol verstoppen)!

Lekker slapen Engel (andere duim in de bol verstoppen)!

De hele winter slapen ze in hun hol (twee handen als bol onder je hoofd).

Als het lente wordt, dan roepen we allemaal!!

Wakker worden, Lieve,

Wakker worden Engel! (roepen tegen de duimen)

Kom maar uit je holletje! (duimen tevoorschijn laten komen)

Breng de zon, mooi weer en geluk. (hartje maken met je handen)

Les 2: kern

Hoe is het buiten in de winter?

Wat ga je doen?

Tijdens deze les gaan alle leerlingen naar buiten. Ze gaan met behulp van vier opdrachtkaarten op zoek naar strategieën van planten en dieren om te overleven op het schoolplein. Je geeft deze les op het schoolplein of in de omgeving van de school. Bespreek de grenzen van het gebied.

Aan de slag!

Verdeel de klas in groepjes van maximaal 6 leerlingen per groepje. De groepjes rouleren langs de opdrachten. Leerlingen van de bovenbouw kunnen assisteren.

Er zijn vier opdrachtkaarten:

- Bladeren in de winter
- Een stoer winterdier
- Een hol voor de egel
- Eekhoorn waar zijn je eikels

Leg de opdrachtkaarten klaar met het bijbehorende materiaal. Bespreek kort wat de leerlingen in de vorige les al geleerd hebben. Vertel wat jullie vandaag gaan doen: vier verschillende opdrachten op het schoolplein. Vraag de begeleiders bij elke opdracht eerst de tekst 'Weten' van de opdrachtkaart voor te lezen en daarna samen met de kinderen de opdracht te doen. Spreek af welk signaal je laat horen als er gewisseld moet worden. Zorg dat ieder groepje alle opdrachten doet.

Afsluiting met de hele klas

Wanneer alle groepjes de opdrachten gedaan hebben, verzamel je de leerlingen. En vertel dat de kinderen vier verschillende manieren gezien hebben om de winter door te komen:

- De boom laat zijn bladeren vallen en rust uit in de winter
- Een egel houdt een winterslaap omdat er geen eten te vinden is en hij geen warme winterjas heeft
- De eekhoorn rust uit en zoekt het voedsel wat hij verstopt heeft
- Er zijn nog stoere winterdieren die doorgaan in de winter

Tenslotte vraag je wat mensen doen om warm te blijven. Doe met elkaar het liedje: hoofd, schouders, knie en teen een paar keer achter elkaar. Is iedereen nu weer warm?

Materialen:

- Bakje
- Steentjes
- Kleine takjes
- Minimaal 1 kleed per groepje
- Hoepel per kind of cirkel tekenen met stoepkrijt
- 30 noten (eikels, wal- of beukennoten of een alternatief)

Les 3: afsluiting

Een winters schilderij

Wat ga je doen?

De afsluitende les is een beeldende les waarbij je het wintermuziekstuk van Vivaldi laat horen. Door de muziek komen de leerlingen in winterse sferen. Door het gebruik van koude kleuren verf en deze te mengen wordt een achtergrond geschilderd van een landschap, bijvoorbeeld het schoolplein in de winter. Na het drogen wordt het winterse schoolplein ingevuld met winternatuur in oliepastelkrijt.

Aan de slag!

Stap 1: Vraag de leerlingen naar wat ze in de vorige les hebben geleerd. Pak de praatplaat van de inleidende les er weer bij.

Stap 2: Laat de leerlingen eerst zien op een apart vel hoe je verf mengt. Gebruik veel wit en een beetje zwart voor grijsinten. Meng ook andere koude kleuren met wit, zoals groen en blauw. Laat de leerlingen daarna zelf mengen, kleuren en verhoudingen onderzoeken.

Stap 3: Start de muziek Vivaldi vier seizoenen winter: https://www.youtube.com/watch?time_continue=5&v=aYyvevVQB38&feature=emb_logo

Stap 4: De leerlingen schilderen en verbeelden de achtergrond van het schoolplein. Het hele vlak wordt gevuld. Als ze klaar zijn moeten de vellen papier drogen.

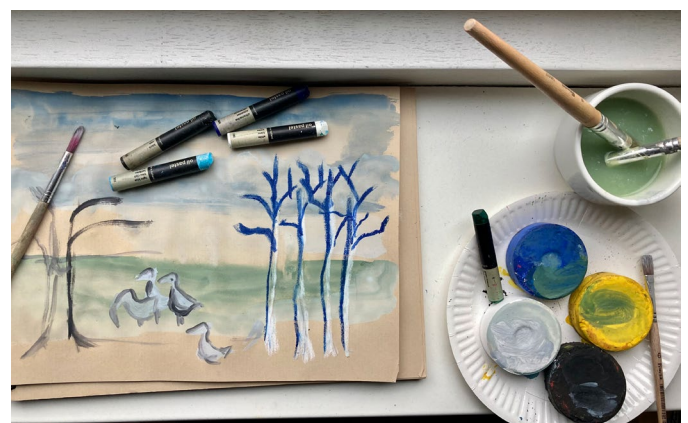
Stap 5: Laat de leerlingen doorwerken op hun eigen achtergrond door het schoolplein verder in te vullen. Bijvoorbeeld door een boom in de winter te laten tekenen met oliepastelkrijt.

Materialen:

- Praatplaat voor iedere leerling
- A2 papier per leerling
- 1 brede platte kwast per leerling
- Plakkaatverf in koude kleuren, bij voorkeur in napjes of verfdozen. Anders kleine hoeveelheden in eierdozen
- Potten met water per leerling
- Papieren bordje om op te mengen per leerling
- Verfschort per leerling

Experimenteren met koude kleuren plakkaatverf.

Tekenen met oliepastel op de droge achtergrond van plakkaatverf.

Bezoekadres

Plantage Middenlaan 2c
1018 DD Amsterdam
020 622 81 15
info@ivn.nl
ivn.nl

Postadres

Postbus 20123
1000 HC Amsterdam

Bank NL36ABNA0249086697

RSIN 813950326

KVK 34147938